

גיליון הורים פרשת בלק

שלום להורים היקרים,

פרשת חקת הסתיימה כאשר עם ישראל ניצח את עוג מלך הבשן ומגיע לערבות מואב. בלק שהיה מלך מואב מפחד ומחפש פתרון נגד עם ישראל "עַמָּה יִלְחָכוּ הַקְּהָל אֶת כָּל סְבִיבֵינֵינוּ פְּלֶחֶד הַשּׁוֹר אֶת יָרֵק הַשְּׂדֶה" ומגייס את בלעם בן בעור לקלל את עם ישראל. בפרשה כמובן מסופר על בלעם והאתון המדברת, על ניסיונות הקללה שהפכו לברכה, על גבורתו של פנחס המעשה זמרי בן סלוא שהיה נשיא שבט שמעון. במקרה של זמרי בן סלוא וכזבי בת צור הפרשה הוצגה כניסיון להינשא בין יהודי לגויה.

לקראת השבת מצורפים ארבעה סיפורים

סיפור א' – בלעם מכה את האתון ולא מבין שהכל משמים והכל לטובה

סיפור ב' – הטובה הגדולה שעשה לנו בלק בקללותיו

סיפור ג' – מי אנחנו – ניתן ללמוד על פי מי שאנחנו מעריכים

סיפור ד' – לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן

שבוע טוב ושבת שלום

סיפור א' לשולחן שבת

ויאמר אליו מלאך ה' על מה הכית את אתונך

מובא בספר חסידים, וכי מה רוצה המלאך מבלעם? הרי הוא לא ראה אותו, ואם האתון לא הולכת בדרך הרגילה אלא זזה ימינה ושמאלה עד שלחצה את רגל בלעם אל הקיר ועשתה אותו צולע - מה יותר טבעי מלהכות באתון? וכן לא מובנת תשובת בלעם למלאך, שאומר "חטאתי כי לא ידעתי שאתה פה". אדרבא, בגלל שלא ידעת אזי לכאורה אינך חוטא? ומתרחץ הרב שכך כוונת המלאך לבלעם שהיה יודע דעת עליון והכיר במקצת את הנהגת הקב"ה, שאם אתה רואה את האתון נוטה ימינה או שמאלה, אתה יודע שזאת לא היא שהחליטה לנטות - הקב"ה גרם לה לנטות, וזה לא משנה אם יש כאן מלאך או לא. אם כך אז למה אתה מכה אותה? מכאן נלמד כמה האדם צריך להיות זהיר, ולהבין שהכל משמים והכל לטובה.

ומובא מעשה ביהודי בעל לב שמח שתמיד היה עליו, גם כשהפרוטה לא הייתה מצויה בכיסו, וגם כשבטנו רעבה ללחם. והנה יום אחד חזר לביתו, וכדרכו היה שמח וטוב לב. אשתו הזכירה לו שמזה יומיים לא בא אוכל אל פי ילדיהם. אמר לה 'מה שתציעי - אלך ואעשה'. אמרה לו אשתו 'עוד מעט נגמר יום השוק. תלך לשם ואולי תמצא כמה תפוחי אדמה ובטטות שהותירו בעלי הדוכנים'. מיד החל ללכת ברחובה של עיר כשהוא שמח ועליו, ואף זימר לו כמה שירים שמחים.

בינתיים בארמונו של מלך טורקיה התכנסו המלך, שריו ויועציו על מנת לדון בענייני הממלכה. המלך יצא רגע אחד למרפסת הארמון, והנה רואות עיניו את היהודי הנ"ל הולך בשמחה כשפיו מלא שיר ושבת. מיד שלח המלך את אחד ממשרתיו שילך ויביא לפניו את אותו איש. מיהר היהודי כבקשת השליח, והתייצב בפני המלך. שאל אותו המלך 'האם זכית באיזה פרס חשוב שאתה כה עליוז?'. 'לא, אדוני המלך. לא זכיתי בשום פרס'. 'אולי אכלת איזה בשר שמן ושתיית יין ישן, ולכן אתה שמח?'. 'לא. כבר יומיים אני וכל משפחתי לא הכנסנו דבר מאכל לפנינו, ואני הולך להביא שאריות שנשארו בדוכני השוק'. ענה.

כשמע המלך את דבריו אמר למשרתו 'תיקח עגלה, תמלא אותה בפירות, ירקות, לחם, אורז וכל מה שצריך, ותיקח את זה לביתו'. הוסיף ואמר המלך ליהודי 'אני רוצה שתאמר לי איך אתה שמח גם כשבטנך רעבה ללחם. הרי אני מושל בכל טורקיה, שותה ואוכל כראוי, ואני לא שמח כמודך'. אמר לו היהודי 'אני בנו של מלך מלכי המלכים, הקב"ה, ואני יודע שכל מה שהוא עושה לי זה הכי טוב בעולם, ושהכל רק לטובה'. אמר לו המלך 'אני מבקש ודורש ממך שמחר בשמונה בבוקר תבוא לארמון המלוכה, ושנינו נצא ביחד לצייד ביערות הסמוכים'. 'כבוד גדול הוא לי', ענה היהודי, ושניהם סיכמו להיפגש.

למחרת המלך והיהודי יצאו לצוד ביערות, והנה המלך מושך בקשת לתומו, ובלא שימת לב פגע החץ באצבע המלך, ונחתכה חצי ממנה. היהודי הוציא מכסו מטפחת, עצר את הדם ואמר למלך 'הכל לטובה, הקב"ה אוהב אותך'. אבל המלך נתרגז מאוד, אמר ליהודי 'מה טוב בזה שאיבדתי חצי אצבע?' וזרק אותו בכעס באחד הבורות שביער. שאל המלך מלמעלה 'נו, ואיך אתה מרגיש עכשיו?'. 'הכי טוב בעולם', ענה היהודי מתוככי הבור.

התקדם המלך לבדו, והנה חבורת שודדים באה לקראתו. כשהבין את כוונותיהם החל להתחנן - 'אנא מכם, אל תפגעו בי ואתן לכם הרבה ממון', מבלי לגלות שהוא המלך. אמרו לו השודדים 'דווקא היום איננו מחפשים ממון. הבן של המנהיג שלנו חולה מאוד, והרופא אמר שצריך לשחוט אדם שלם בגופו, ולתת לבנו לשתות את דמו, וכך יתרפא'. תוך כדי כך קשרו את המלך באזיקים והביאוהו אל ראש השודדים. הרופא, שהיה חלק מהכנופייה, החל לבדוק אותו, והנה רואות עיניו שחסרה לו חצי אצבע. אמר לשודדים 'מה עשיתם? הוא לא שלם, חסרה לו אצבע. צריכים דם של אדם שלם ללא רב - תסלקו אותו מכאן'.

מיד יצא המלך בחזרה ליער, הגיע לבור, זרק חבל ליהודי והוציאו משם. אמר לו 'תדע לך שצדקת שטוב קרה שהאצבע נחתכה', וסיפר לו את הסיפור. 'אבל תאמר לי - מה טוב בכך שאתה היית בבור?' ענה לו היהודי 'אם לא היית זורק אותי לבור והייתי הולך איתך - השודדים היו לוקחים אותי לשחיטה ואותך היו משחררים, כך שלמעשה הצלת את חי' (מעובד מהספר "ובחרת בחיים")

סיפור ב' לשולחן שבת

הטובה הגדולה שעשה לנו בלק בקללותיו נאמר בפרשה "כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א-ל". במשך כל השנים ידעו ישראל "כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל" הקסמים אינם שולטים בבני ישראל שהרי יעקב היה בבית לבן הארמי והיה לבן מתנכל ליעקב בקסמיו אולם לא היה יכול לו. אולם ידעו ישראל סגולה זו אך פחדו מלנסותה כי מי ירצה להכניס עצמו בסכנה?! משל למה הדבר דומה? אמר המגיד מדובנא: לשר צבא אחד אשר שמע כי בארץ רחוקה המציא אדם חכם משחה מיוחדת אשר כל המושח בה את גופו לא יזיקו לו שום כלי מלחמה לא חץ ולא חרב. החליט השר להשיג את המשחה המופלאה משום כך נסע אל אותה ארץ רחוקה וקנה את משחת הפלאים בממון רב. בדרכו חזרה לביתו פגש שודדים הללו ירדו לעברו חיצים אולם השר שהקדים ומשח את גופו במשחת הפלאים לא נפצע כלל... כאשר ראו השודדים כי עומד מולם אדם שאינו נפגע מחציהם נבהלו ופנו לברוח. קרא להם השר ואמר להם: "עמדו ואל תפחדו בואו ואכבד אתכם ביין ובמדגנות". "מדוע אתה נוהג עמנו כך?" התפלאו השודדים "והרי עמדנו להרגך ובתמורה אתה גומל עמנו טובות?!!" "טובה גדולה עשיתם עימי" אמר השר, משום שמשחה נפלאה קניתי המסוגלת להגן על בעליה מפגיעה אולם כל הדרך ניקר בליבי החשש שמא רימוני? אולי המשחה אינה מועילה כלל? אמנם יראתי לנסות אותם שמא באמת אינה מועילה ואפגע עכשיו שיריתם בי ולא נפגעתי בטוח אני ביעילותה של המשחה ואוכל להתייצב כנגד כל אויבי ללא פחד!... כן הוא גם הנמשל - הנה כאשר שלח בלק את בלעם לקלל ולהזיק לישראל בקסמיו ולא הצליח, אמר ה' לבלק: "טובה גדולה עשית עם בני ישראל עכשיו יודעים בני לבטח כי מובטחים הם בפני קסמים ולחשים שלא יזיקום!..." (מעובד מאתר <http://dvar-tora.co.il>)

סיפור ג' לשולחן שבת מעובד מאתר <http://dvar-tora.co.il>

מי אנחנו – ניתן ללמוד על פי מי שאנחנו מעריכים כששולחי בלק מלך מואב באים להזמין את בלעם כדי לקלל את ישראל, אומר להם בלעם: "אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר את פי ה' אלוקי לעשות קטנה או גדולה" מכאן למדו חז"ל על חמדנותו של בלעם. נשאלת השאלה: מדוע ראו אותו לגנאי הלא הוא אומר בפרוש: "לא אוכל לעבור את פי ה' אלוקי!?" מסקנת חז"ל תובן עפ"י הסיפור הבא המובא בספר המעשיות לרבי ניסים גאון: אל המלך שלמה הגיעו שלושה אנשים עשירים למשפט. סיפר הגדול שבהם: "אנחנו שלושה סוחרים ויצאנו יחד למסחר כשסכום כסף גדול באמתחתנו. בערב השבת האחרונה חיפשנו מקום בטוח להטמין את כספנו, וחפרנו ביחד בור בחצר בית המלון שבו התארחנו, בדקנו שאף אחד אינו רואה והחבאנו בבור את כל ממוננו. לאחר השבת חזרנו ונעלם הכול. כולנו חושדים זה בזה, כל אחד מאתנו בטוח שהשני גנב את הכסף, ואנחנו אובדי עצות. אנא אדוני המלך עזור לעבדיך! "אני צריך לחשוב על זה", אמר המלך, וביקשם לחזור למחרת. כשנכנסו למחרת, אמר המלך לסוחרים: "יש לפני דיון וכשאסיים אתפנה אליכם! רגע... עוצו לי עצה" ביקש מהם המלך. "נער ונערה נשבעו זה לזה כי כשיגדלו יינשאו זה לזו, ולעולם לא יינשאו לאחר בלי רשות השני. לימים נפרדו דרכיהם. הנערה גדלה ופגשה בחור והם התארסו. לפני החתונה נזכרה הנערה בשבעה שנשבעה, היא סיפרה על כך לארוסה, זה לקח מיד סכום כסף גדול ויצא ביחד עם ארוסתו במטרה לשכנע את הנער לוותר על שבועתו תמורת הכסף. לשמחתם הרבה גילה הנער אבירות, ולא רק ויתר אלא אף סרב לקחת מהכסף שהוצע לו.

בדרך חזרה פגע בהם שודד וביקש לגזול את כספם. הנערה בבכי קורע לב סיפרה לשודד את סיפורו של הכסף, ואמרה: והרי אותו בחור שהיה יכול לקבל את הכסף בזכות, סירב וגילה אבירות לב. אתה שהכסף הזה אינו שלך כלל, בוודאי שראוי לך לגלות אבירות ולא לקחת אותו... השודד השתכנע ולא לקח פרוטה.

אמרו לי אתם, פנה המלך שלמה לשלושת הסוחרים, מי מבניהם ראוי להערכה על מעשיו?

אמר הסוחר הראשון: לדעתי יש להעריך את הארוס, שהסכים לתת מכספו לאותו נער אלמוני כדי לשחרר את ארוסתו משבועתו.

אמר הסוחר השני: אני מעריך דווקא את הנער שוויתר על שבועתו ומחל על הכסף שהציעו לו, למרות שהיה יכול לזכות בו ביושר.

אמר השלישי: ואני מעריך את השודד על שגילה רוח לב ולא שדד את כספם.

קפץ שלמה המלך והצביע על השלישי: אתה הוא הגנב! הודה בבקשה על האמת ואל תבוש! אם היה בך צד של הערכה למי שוויתר

על כסף שאינו שלו, כנראה שגם בך יש דמיון לאותו שודד.

נפל האיש על פניו והודה כי אכן לא עמד בפיתוי ולקח את ממונם של חבריו...

לשאלתנו, מהיכן למדו על חמדנותו של בלעם?

התשובה: מפליטת הפה שלו!

אמרו חז"ל שהוא היה חמדן, בעל 'נפש רחבה'. שהרי מי דיבר איתו על כסף וזהב? מי הזכיר את עושר ביתו של בלק?! אבל כשאדם

מעריך משהו, כשאדם רוצה מאוד משהו, אפשר לשמוע את זה בקולו. (מעובד מאתר <http://dvar-tora.co.il>)

סיפור ד' לשולחן שבת

בלק מבקש מבלעם 'ועתה לכה נא ארה לי' ומבואר בגמרא ברכות י"ט. וכתובות ה:

אמר רבי שמעון בן לקיש וכן תנא משמיה דרבי יוסי: לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן.

וכתב הש"ה הקדוש:

יזהר האדם במאוד שלא יפתח פיו לשטן (שלא יוציא מפיו דבר פורענות על עצמו או על אחרים), כי אפילו אם מדבר שלא בכוונה

ממשיך הדבר על עצמו. וכן בלק אמר "ארה לי" – פיו הכשילו שלבסוף קילל את עצמו.

ומסופר על איש חכם, ישב תחת עץ. ניגש אליו בחור, אשר שמע כי האיש היה אדם בעל שיעור קומה. החליט הבחור לבחון את

שליטתו העצמית של החכם.

עמד הבחור מול החכם והחל לקלול. הוא השתמש בכל מילות הגנאי הקיימות עלי אדמות – אך ללא הועיל. החכם לא הגיב...

לאחר זמן מה, התעייף הבחור המקלל והלך לדרכו. לאחר מנוחה קצרה, הוא חזר לסיבוב שני של קללות. הפעם הוא הוסיף קללות על

משפחתו של החכם והטיח בו את כל מילות הפגיעה שיכל להעלות בדעתו. אך שוב, לא הייתה שום תגובה מהחכם.

הבחור התעייף מאוד, פנה לחכם ואמר: "אני קיללתי אותך בכל דרך שיכולתי לחשוב עליה, אך אתה לא החזרת לי כלל וכלל?!".

החכם הביט אליו למעלה וענה בשאלה: "אם משהו נותן לך מתנה, אך אתה מסרב לקבלה, אזי, אצל מי נשארת המתנה?"

"אצל האדם הנותן", השיב הבחור.

"אם כן, אני מסרב לקבל את הגידופים שלך!", ענה החכם.

הסתובב הבחור והלך...

(מעובד מאתר <http://dvar-tora.co.il>)

מתכוננים לפרשה תשובות לשאלות:

הזמנת בלעם לקלל את עם ישראל (כב, ביכא)

בלק בן צפור, שהיה מלך מואב, שומע ורואה את מלחמות עם ישראל בסיחון מלך האמורי ועוג מלך הבשן וכעת עם ישראל מגיעים לערבות מואב. מתוך הדאגה הוא כורת ברית עם מדין שהייתה אויבת שלו ורק בכדי להילחם בעם ישראל.

1. כתוב בפסוק "וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל...." הרי גם אחרים ראו ולא רק הוא, אם כן מה הפירוש "וירא בלק" וכו'?"רש"י (כב, אמר, אלו (א) שני מלכים שהיינו בטוחים עליהם, לא עמדו בפניהם, אנו על אחת כמה (ב) וכמה, לפיכך ויגר מואב: מה נרמז בשמו של "בלק"?(בעל הטורים כב,ב) בא ללוק דמן של ישראל
2. מה נרמז בשם "בלק בן צפור"?(בעל הטורים כב,ב) שערף עליהם כצפור לקללם. וזהו כצפור נודדת מן קנה כן קללת חנם לא תבא.
3. כתוב בפס' "וירא מואב אל זקני מדין" וכו', איך מואב מתייעצים עם מדין הרי הם ביחסי מלחמה, ולמה מואב מתייעצים דווקא עם מדין, הם לא יכלו להתיעץ עם אומה אחרת?"רש"י כב,ד) והלא מעולם היו שונאים זה את זה, שנאמר המכה (ד) את מדין בשדה מואב (בראשית לו, לה), שבא מדין על מואב למלחמה, אלא מיראתן של ישראל עשו שלום ביניהם. ומה ראה מואב (ה) ליטול עצה ממדין, (ו) כיון שראו את ישראל נוצחים שלא כמנהג העולם, אמרו, מנהיגם של אלו במדין נתגדל, נשאל מהם מה מדתו, אמרו לו, אין כחו אלא בפיו, אמרו, אף אנו נבא עליהם באדם שכחו בפיו:

5. כתוב בפס' " עָתָה יִלְחָכוּ הַקְּהָל אֶת כָּל סְבִיבְתֵינוּ פְּלֹחֵי הַשּׁוֹר אֶת יָרֵק הַשְּׁדֵה" למה השתמש דווקא במשל "כלחך השור"? (רש"י כב, ד) כל מה שהשור מלחך אין (ו) בו סימן ברכה (במ"ד כ, ד):
6. כתוב בפס' "הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ" מה הפירוש "הנה כסה את עין הארץ"? (רש"י כב, ה) סיחון ועוג שהיו שומרים אותנו, עמדו עליהם והרגום:
7. מה הפירוש "והוא יושב ממלי"? (בעל הטורים כב, ה) שיושב כנגדי ורואה אותי ואני איני יכול לראותו מפני העננים שמקיפים אותו
8. ומה ראה מואב ליטול עצה ממדין, כיון שראו את ישראל נוצחים שלא כמנהג העולם, אמרו, מנהיגים (משה רבינו) של אלו במדין נתגדל, נשאל מהם מה מדתו, אמרו לו, אין כמו אלא בפיו, אמרו, אף אנו נבא עליהם באדם שכחו בפיו. למי פונה בלק ומה הוא מבקש ממנו לעשות כדי לנצח את עם ישראל? (כב, ה:ו) לבלעם בן בעור שיקלל את עם ישראל ואולי כך יוכל לנצח אותם
9. בלק אומר לבלעם "כי ידעתי את אשר תברך מברך ואשר תאר יואר" מניין בלק יודע שבלעם יוכל לעזור לו בברכתו? (רש"י כב, ו) על ידי מלחמת סיחון שעזרתו להכות את מואב
10. בלק מבקש מבלעם "לכה נא ארה לי", מה נרמז במילים "ארה לי"? (בעל הטורים כב, ו) פיו הכשילו שלבסוף קלל אותו
11. בלעם אומר לשליחים של בלק "לינו פה הלילה והשיבתי אתכם דבר" למה בלעם דורש מהשליחים לחכות ללילה ולא עונה להם תשובה מידי? (רש"י כב, ח) אין רוח הקדש שורה עליו אלא בלילה, וכן לכל נביאי אומות העולם, וכן לבן בחלום הלילה, שנאמר ויבא אלהים אל לבן הארמי בחלום הלילה (בראשית לא, כד), כאדם ההולך אצל פלגשו בהחבא:
12. כתוב בפס' "ויבא אלקים אל בלעם ויאמר מי האנשים האלה עמך" למה ה' שואל את בלעם מי האנשים שעימו, הרי ה' ודאי יודע זאת? (רש"י כב, ט) להטעותו (ת) בא, (ר"ל ישראלים דרכי ה' צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם, כוונת הש"י שאמר מי האנשים היתה לטובה, ליכנס עמו בדברים, כמ"ש רש"י בפרשת בראשית בתיבת איכה, אך בא לבלעם לטעות כי הוא טעה), אמר, פעמים שאין הכל גלוי לפניו, אין דעתו שוה עליו, אף אני אראה עת שאוכל לקלל ולא יבין:
13. כתוב בפס' "ויאמר בלעם אל האלקים בלק בן צפר מלך מואב שלח אלי", למה בלעם מציין בפני ה' שבלק הוא מלך מואב הרי הפרט הזה לא חשוב, אם כן מה רצה בלעם לומר לה' בכך? (רש"י כב, י) אף על פי שאיני חשוב בעיניך, (א) חשוב אני בעיני המלכים
14. כתוב בפס' "ויאמר אלקים אל בלעם לא תלך עמהם לא תאר את העם כי ברוך הוא" למה ה' אומר לבלעם גם "לא תלך עמהם" וגם "לא תאר את העם" לכאורה יש כאן חזרה מיותרת? (רש"י כב, יב) לא תלך עמהם. אמר לו אם כן אקללם במקומי, (ה) אמר לו לא תאר את העם, אמר לו אם כן אברכם, אמר לו אינם צריכים לברכתך כי ברוך הוא, משל אומרים לצרעה (ס"א לדבורה) לא מדובשיך ולא מעוקציך (במ"ד כ, י):
15. מה כוונתו של בלעם בדבריו אל השליחים ששלח בלק "מאן ה' לתתי להלך עמכם"? (רש"י כב, יג) להלך עמכם. אלא עם שרים גדולים מכם, למדנו שרוחו גבוהה, (ו) ולא רצה לגלות שהוא ברשותו של מקום, אלא בלשון גסות, לפיכך ויוסף עוד בלק
16. בלעם דוחה את הצעתו של בלק ואומר "אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר את פי ה'" למה בלעם משתמש דווקא בדוגמא שבלק יתן לו "מלא ביתו כסף וזהב"? (רש"י כב, יח) למדנו שנפשו רחבה (ח) ומחמד ממון אחרים, אמר, ראוי לו ליתן לי כל כסף וזהב שלו, שהרי צריך לשכור חיילות רבות ספק נוצח אינו נוצח, ואני ודאי נוצח
17. מה הפירוש בדבריו של בלעם "לא אוכל לעבר את פי ה'"? (רש"י כב, יח) על כרחו גלה שהוא ברשות אחרים, ונתנבא כאן שאינו יכול לבטל הברכות (ט) שנתברכו האבות מפי השכינה
18. בפעם השניה הקב"ה אומר לבלעם שילך איתם. באיזה תנאי? (כב, כ) וְאֵךְ אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר אֶדְבֵר אֵלֶיךָ אֹתוֹ תַעֲשֶׂה

מלאך ה' ואתונו של בלעם (כב כבילה)

1. כתוב בפס' "ויקם בלעם בבקר ויחבש את אתונו וילך עם שרי מואב" מה לומדים מכאן ובאיזה מקרה ראינו את ההיפך? (רש"י כב, כא) מכאן, שהשנאה מקלקלת את השורה, (ל) שחשב הוא בעצמו, אמר הקב"ה, רשע, כבר קדמך אברהם אביהם, שנאמר וישכם אברהם בבקר ויחבשו את חמורו (בראשית כב, ג):
2. כתוב בפס' "ויחר אף אלקים כי הולך הוא" מה הפירוש "כי הולך הוא" שבעקבות כך ה' "כועס"? (רש"י כב, כב) ראה שהדבר רע בעיני המקום (מ) ונתאוה לילך
3. כתוב בפס' "ויתיצב מלאך ה' בדרך לשטן לו" מה המטרה של מלאך ה' כאן? (רש"י כב, כב) מלאך של רחמים (ג) היה (במ"ד שם יג), והיה רוצה למנעו מלחטוא, שלא יחטא ויאבד:
4. הקב"ה שולח מלאך להזכיר לבלעם את התנאי לשליחות. למי מתגלה המלאך? (כב, כג) לאתונו של בלעם
5. המלאך מתגלה לאתונו של בלעם עם חרב שלופה שלוש פעמים ובלעם לא ראה אותו, כתוב בפס' "ותרא האתונו את מלאך ה'" מה הפס' בא להדגיש באמרו "ותרא האתונו"? (רש"י כב, כג) והוא לא ראה, שנתן הקב"ה רשות לבהמה לראות יותר מן האדם, שמתוך שיש בו דעת תשרף דעתו כשיראה מזיקין;
6. האתונו מנסה לברוח מהמלאך ובלעם מכה אותה בכל פעם. השלימו את הטבלה: (כב, כג:כז)

מה עושה האתונו	המקום שמתגלה בו המלאך
הולכת לשדה	בדרך
לוחצת את רגלו של בלעם לקיר	משעול הכרמים
רובצת על הקרקע	מקום צר שאין מקום לסטות

7. כתוב בפס' "ויעמד מלאך ה' במשעול הכרמים" מה פירוש המילה "משעול"? (רש"י כב, כד) כתרגומו בשביל, וכן אם ישפוק עפר שומרנו לשעלים (מלכים א' כ, י), עפר הנדבק בכפות הרגלים בהלוכן, וכן מי מדד בשעלו מים (ישעיה מ, יב), ברגליו ובהלוכו

8. למה בלעם הכה את האתון ולא קילל אותה? (בעל הטורים כב,כז) ולא קלל אותה לפי שהיה דעתו לקלל את ישראל ואין שני קללות ביום אחד דכתיב לא אוסיף לקלל. אי נמי מפני שלא הגיע הרגע של הזעם
9. הקב"ה עושה נס ופוחח את פי האתון השלימו: "..... מִה עֲשִׂיתִי זֶה _____ זֶה _____" (כב,כח) מִה עֲשִׂיתִי לְךָ כִּי הִקִּיתִנִי זֶה שְׁלַשׁ דְּגָלִים
10. כתוב בפס' "לו יש חרב בידי כי עתה הרגתיך" למה דבר זה הוא בזיון לבלעם בפני השרים שהיו עמו? (רש"י כב,כט) גנות גדולה היה לו דבר זה בעיני השרים, (ת) זה הולך להרוג אומה שלימה בפיו, ולאתון זו צריך לכלי זיין
11. כתוב בפס' "ויאמר בלעם אל מלאך ה' חטאתי כי לא ידעתי" היכן רואים כאן את גנותו של בלעם? (רש"י כב,לד) גם זה גנותו, ועל כרחו הודה, שהוא היה משתבח שיודע דעת עליון, ופיו העיד לא ידעתי
12. כתוב בפס' "ויאמר מלאך ה' אל בלעם לך עם האנשים" מה לומדים מכאן? (רש"י כב,לה) בדרך שאדם רוצה לילך בה, מוליכין (מ) אותו המלאך מתגלה לבלעם וחוזר על הציווי של הקב"ה "וְאָפֵס אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר אָדַבֵּר אֵלֶיךָ אֹתוֹ תִדְבֹר ."

הקללות שהופכות לברכות בפעם הראשונה (כב, לו - כג, יג)

1. כתוב בפס' "וילך בלעם עם בלק ויבאו קרית חצות" למה בלק לוקח את בלעם דווקא ל"קרית חצות"? (רש"י כב,לט) עיר מלאה שווקים אנשים ונשים וטף בחוצותיה, לומר, ראה ורחם שלא יעקרו אלו:
2. למחרת בבוקר מעלה אותו למקום גבוה לראות את קצה העם ולקלל את עם ישראל. כתוב בפס' "ויקח בלק את בלעם ויעלהו במות בעל וירא משם קצה העם" מה היה ב"במות בעל"? (רש"י כב,מא) כתרנומו לרמת דחלתיה, שם עבודת אלילים:
3. מה מבקש בלעם מבלק לעשות? (כג,א) בְּנֵה לִי בְּזֶה שְׂבָעָה מִזְבַּחַת וְהִכֵּן לִי בְּזֶה שְׂבָעָה פְּרִים וְשְׂבָעָה אֵילִים
4. כתוב בפס' "ויאמר בלעם לבלק התיצב על עלתך ואלכה אולי יקרה ה' לקראתי" מה הפירוש "אולי יקרה ה' לקראתי"? (רש"י כג,ג) אינו רגיל לדבר (ק) עמי ביום
5. מה הפירוש בפס' "וילך שפי"? (רש"י כג,ג) כתרנומו יחידי, לשון שופי ושקט, שאין עמו (ר) אלא שתיקה:
6. כתוב בפס' "ויקר אלקים אל בלעם" מה הפירוש "ויקר"? (רש"י כג,ד) לשון עראי, לשון גנאי, לשון טומאת קרי, כלומר בקושי ובבזיון, (ש) ולא היה נגלה אליו ביום, אלא בשביל להראות חבתן של ישראל
7. הקב"ה שם בפי בלעם ברכות במקום קללות. מיתחו קווים להשלים את הברכות: (כג,ח"י)

מִה אֶקֶב לֹא קֵבֵה אֵל	וּמִה אֶזְעַם לֹא זָעַם
כִּי מֵרֵאשׁ צְרִים אֶרְאֶנּוּ	וּמִגְבְּעוֹת אֶשׁוּרְנּוּ
הֵן עִם לְבָדָד יִשְׁכֵּן	וּבְגוֹזִים לֹא יִתְחַשֵּׁב
מִי מִנֵּה עֶפֶר יַעֲקֹב	וּמִסֶּפֶר אֶת רֹבַע יִשְׂרָאֵל
תָּמַת נַפְשֵׁי מוֹת יִשְׂרָיִם	וּתְהִי אַחֲרֵיתִי כְּמֵהוּ

8. מה הפירוש "ומה אזעום לא זעם ה'?" (רש"י כג,ח) אני אין כחי, אלא שאני יודע לכיין השעה שהקב"ה כועס בה, והוא לא כעס כל הימים הללו (ג) שבאתי אליך, והוא שנאמר עמי זכר נא מה יעץ וגו' ומה ענה אותו בלעם וגו', למען דעת צדקות ה' (מיכה ו, ה. ברכות ז):
9. מה הפירוש "כי מראש צרים אראנו ומגבעות אשורנו"? (רש"י כג,ט) אני מסתכל בראשיתם ובתחלת שרשיהם, ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים כצורים וגבעות הללו, על ידי אבות (ד) ואמהות
10. מה הפירוש "כי מראש צרים אראנו"? (בעל הטורים כג,ט) אני רואה שנבראו קודם שנברא העולם והצורים

הקללות שהופכות לברכות בפעם השניה (כג, יג-כז)

1. בלק כועס על בלעם ומציע ללכת למקום אחר לראש הפסגה בשדה צופים. מהו המקום הנקרא "שדה צופים"? (רש"י כג,יד) מקום גבוה היה, ששם הצופה עומד לשמור אם יבא חיל על העיר
2. כתוב בפס' "ויקחהו שדה צפים ראש הפסגה" למה בלק לוקח את בלעם ל"ראש הפסגה"? (רש"י כג,יד) בלעם לא היה קוסם כבלק, ראה בלק שעתידיה פרצה להפרץ בישראל משם, ששם מת משה, כסבור ששם תחול עליהם הקללה, וזו היא הפרצה שאני רואה:
3. כתוב בפס' "ויבא אליו ... ושרי מואב אתו" למה נאמר בפס' הקודמים "וכל שרי מואב" וכאן נאמר "ושרי מואב"? (רש"י כג,יז) ולמעלה הוא אומר וכל שרי מואב, כיון שראו שאין בו תקוה הלכו להם מקצתם, ולא נשארו אלא מקצתם:
4. מה כוונת בלק באמרם אל בלעם "מה דבר ה'?" (רש"י כג,יז) לשון צחוק הוא זה, (ל) כלומר אינך ברשותך (במ"ד כ, כ):

5. כתוב בפס' "וישא משלו ויאמר קום בלק" למה בלעם אומר לבלק לקום? (רש"י כג, יח) כיון שראהו מצחק בו נתכוין לצערו, עמוד על רגליך, אינך רשאי לישוב, ואני שלוח אליך בשליחותו של מקום
6. שוב מנסה בלעם לקלל אך הקב"ה שם ברכות בפיהו. השלימו חלק מהברכות (כג, כא-כד):
" לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל:
כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל
הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא
7. מה הפירוש בדברי בלעם "לא איש אל ויכזב"? (רש"י כג, יט) כבר נשבע להם להביאם ולהורישם ארץ שבעה אומות, ואתה סבור להמיתם במדבר:
8. מה הפירוש "לא הביט און ביעקב"? (רש"י כג, כא) לא הביט. הקב"ה און שביעקב, שכשהן עוברין על דבריו אינו מדקדק אחריהם, להתבונן באונות (פ) שלהם ובעמלן שהן עוברים על דתו
9. מה הפירוש "ה' אלקי עמו"? (רש"י כג, כא) אפילו מכעיסין וממרים לפניו אינו זו מתוכן
10. מה ההדגשה בדברי בלעם שאומר "אל מוציאם ממצרים" לעומת בלק שאמר "הנה עם יצא ממצרים"? (רש"י כג, כב) אתה אמרת הנה עם יצא ממצרים, לא יצא מעצמו, אלא האלהים הוציאם
11. מה הפירוש "הן עם כלביא יקום"? (רש"י כג, כד) כשהן עומדין משינתם שחרית, הן מתגברים כלביא וכארי, לחטוף את המצות, ללבוש טלית לקרוא את שמע ולהניח תפילין;
12. מה הפירוש "ודם חללים ישתה"? (רש"י כג, כד) נתנבא שאין משה מת עד שיפיל מלכי מדין (ד) חללים ויהרג הוא עמהם (במ"ד כ, כ), שנאמר ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בני ישראל בחרב אל חלליהם (יהושע יג, כב):

הקלות שהופכות לברכות בפעם השלישית (כג, כז – כד, ג)

1. כתוב בפס' "ויקח בלק את בלעם ראש הפעור" למה בלק לוקח את בלעם דווקא ל"ראש הפעור"? (רש"י כג, כח) קוסם היה בלק, וראה שהן עתידין ללקות על ידי פעור, ולא היה יודע במה, אמר, שמא הקללה תחול עליהם משם, וכן כל החוזים בכוכבים (ז) רואים ואין יודעים מה רואים:
2. כתוב בפס' "וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל" מה הפירוש "וישא בלעם את עיניו"? (רש"י כד, ב) בקש להכניס בהם עין רעה. (י) והרי יש לך ג' מדותיו, עין רעה, רוח גבוהה, ונפש רחבה, האמורים למעלה (אבות פ"ה מ"ט):
3. מה הפירוש "וירא את ישראל שכן לשבטיו"? (רש"י כד, ב) ראה כל שבט ושבט שוכן לעצמו ואינו מעורבין, ראה שאין פתחיהם מכוונין זה כנגד זה, שלא יציץ לתוך אהל חבירו
4. מה הפירוש שבלעם היה "שתום העין"? (רש"י כד, ג) עינו נקודה ומוצאת לחוץ, וחור שלה נראה פתוח, ולשון משנה הוא, כדי שישתום (ג) וישתום ויגוב (ע"ז סט.). ורבותינו אמרו (נדה לא.), לפי שאמר ומספר את רובע ישראל, שהקב"ה יושב ומונה רביעותיהן של ישראל, מתי תבא טפה שנוולד הצדיק ממנה, אמר בלבו, מי שהוא קדוש ומשרתיו קדושים יסתכל בדברים הללו, ועל דבר זה נסמית עינו של בלעם. ויש מפרשים, שתום העין, פתוח העין, (ס) כמו שתרגם אונקלוס. ועל שאמר שתום העין (ע) ולא אמר שתום העינים, למדנו שסומא באחת מעיניו היה:
5. כתוב בפס' "אשר מחזה שדי יחזה נפל וגלוי עינים" מה הפירוש "נפל וגלוי עינים"? (רש"י כד, ד) פשוטו כתרגומו, שאין נראה עליו אלא בלילה כשהוא שוכב. ומדרשו, כשהיה נגלה (פ) עליו לא היה בו כח לעמוד על רגליו, ונופל על פניו, לפי שהיה ערל ומאוס להיות נגלה עליו בקומה זקופה לפניו
6. בלעם הרשע מבין שהקב"ה שמח מהברכות ובפעם זו הוא רוצה מיד לברך ולכן שורה עליו רוח ה'. מיתחו קוים בין חלקי הברכות (כד, ה"ט)

מה טבו אהליך יעקב	משכנתיך ישראל
יאכל גוים צריו	ועצמתיהם יגרם ויחציו ימחזו:
כרע שכב כארי	ויכלביא מי יקימנו
מברכיך ברוד	וארדיך ארוד

7. כתוב בפס' "מה טבו אהליך יעקב משכנתיך ישראל" מה הפירוש "אהליך"? בפס' (רש"י כד, ה) מה טבו אהליך. על שראה פתחיהם שאינן מכוונין זה מול זה: משכנתיך. חניותיך, כתרגומו. דבר אחר, מה טובו אהליך, מה טובו אהל שילה ובית עולמים בישובן, שמקריבין בהן קרבנות לכפר עליהם: משכנתיך. אף כשהן חרבין, לפי שהן משכון עליהן וחרבנן כפרה על הנפשות, שנאמר כלה ה' את חמתו, ובמה כלה, ויצת אש בציון (איכה ד, יא):
8. כתוב בפס' "יזל מים מדליו", מה הפירוש "מדליו"? (רש"י כד, ו) מבארותיו. ופירושו כתרגומו
9. מה הכוונה "זרעו במים רבים"? (רש"י כד, ז) לשון הצלחה הוא, זרעו כזרע הזרוע על פני המים
10. מה הכוונה בפס' "כרע שכב כארי"? (רש"י כד, ט) כתרגומו, יתישבו בארצם בכח ובגבורה:
11. כתוב בפס' "ויחר אף בלק אל בלעם ויספק את כפיו" מה הפירוש "ויספק את כפיו"? (רש"י כד, י) הכה זו על זו

עצותיו של בלעם הרשע (כד, יד-כה)

1. בלק כועס על ברכתיו של בלעם ודורש ממנו ללכת "וְעַתָּה בָּרַח לְךָ אֶל מְקוֹמְךָ...". בלעם הרשע יודע שהקב"ה לא רוצה לקלל את עם ישראל אך הוא מייעץ לבלק כיצד אפשר להכשיל את עם ישראל. מהי העצה? (רש"י כד, יד) לכה איעצך. מה לך לעשות, (א) ומה היא העצה, אלהיהם של אלו שונא זמה הוא.
2. למרות העצה הרעה לפגוע בעם ישראל, ממשיך בלעם בנבואותיו על כך שבאחרית הימים עם ישראל יכבוש את מואב "אֶרְאֶנּוּ וְלֹא עֲתָה אֲשׁוּרֵנּוּ וְלֹא קְרוֹב דָּרֶךְ זֹכֵב מֵעֵקֶב וְקָם שִׁבְט מִיִּשְׂרָאֵל..." מה יעשה עם ישראל למואב? (כד, יז) ימחץ אותו
3. מה הפירוש "ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד" (רש"י כד, כ) הוא קדם את כולם (ט) להלחם בישראל, וכך תרגם אונקלוס, ואחריתו להאבד בידם, (י) שנאמר תמחה את זכר עמלק (דברים כה, יט):

בלעם הרשע מוסיף נבואות על העמים שהיו מסביב (אדום, קני, אשור...) וחוזר לביתו ללא כלום

חטאם של ישראל עם בנות מואב(כה, א-ט)

1. עם ישראל יושב בשיטים בערבות מואב ועפ"י עצת בלעם, בנות מואב הולכות להתחתן עם הבנים מבני ישראל. מה אומרות בנות מואב לבני ישראל לעשות? (כה, ב) לזבח לאלוהי מואב ולהשתחוות להם
2. מה הפירוש "ויחר אף ה' בישראל" איך הדבר בא לידי ביטוי? (רש"י כה, ג) שלח בהם (ר) מגפה
3. ה' מצוה את משה "קח את כל ראשי העם והוקע אותם לה'" למי הכוונה בפסוק "אותם" (רש"י כה, ד) לשפוט (ש) את העובדים לפעור (סנהדרין לה): והוקע אותם. את העובדים
4. מה הפירוש "והוקע אותם לה' נגד השמש" (רש"י כה, ד) לעין כל. (א) ומדרש אנדה, השמש מודיע את החוטאים, הענן (ב) נקפל מכנגדו (ג) והחמה זורחת עליו:
5. מה פירוש המילה "הוקע" (רש"י כה, ד) והוקע היא תלייה
6. תוך כדי המעשה, מגיע זמרי בן סלוא עם אישה מדיינית שרצה להתחתן איתה ושואל את משה לפני כולם "מי התיר לך להינשא עם בת יתרו?" (משה התחתן עם ציפורה לפני מתן תורה ולכן היה מותר). מה עושים משה וכל חכמי ישראל? (כה, ו) בוכים פתח אוהל מועד
7. מי היתה המדיינית המוזכרת בפס" (רש"י כה, ו) כזבי בת צור
8. למה ההדגשה בפס' "ויקרב אל אחיו את המדיינית לעיני משה" (רש"י כה, ו) אמרו לו, משה, זו אסורה או מותרת, אם תאמר אסורה בת יתרו מי התירה לך (ה) וכו' כדאיתא התם
9. כתוב בפס' "ולעיני כל עדת בני ישראל והמה בכים" למה בכז? (רש"י כה, ו) נתעלמה ממנו (ו) הלכה (כל הבוועל ארמית קנאין פוגעין בו), געו כולם בבכיה (סנהדרין שם). בעגל עמד משה כנגד ששים רבוא, שנאמר וישחן עד אשר דק וגו' (שמות לב, כ), וכאן רפו ידיו, אלא כדי שיבא פניחם ויטול את הראוי לו:
10. בגלל החטא של בני ישראל שהתחתנו עם בנות מואב, פורצת מגפה בעם. מה עושה פנחס בן אלעזר הכהן שגורם לעצירת המגפה? (כה, ז) לוקח רומח והורג אותם למוות
11. כמה מבני ישראל מתו במגיפה? (כה, ט) עשרים וארבעה אלף